

Traducció i notes de Jaume Ortolà

Títol original: *Les cent contes drolàtiques*

Primera edició: maig del 2010

© de la traducció: Jaume Ortolà i Font, 2010

© d'aquesta edició: Riurau Editors

Carrer de l'Agregació, núm. 1, 2n 1a

08041 Barcelona

www.riuraueditors.cat

info@riuraueditors.cat

Disseny gràfic: David Torrents

Il·lustració de la coberta: Pere Ginard

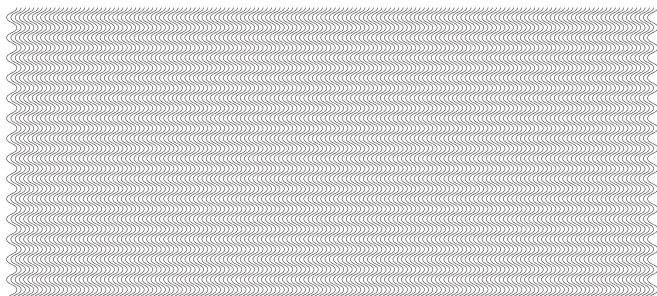
Il·lustracions interiors: Gustave Doré (París, 1855)

Digitalització de les il·lustracions: Silvia Míguez

Impressió: Romanyà-Valls

ISBN: 978-84-937037-8-3

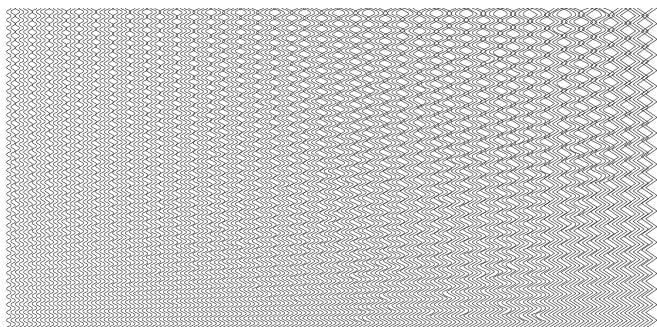
Dipòsit legal: B-18.691-2010

Honoré de Balzac

Contes drolàtics

Traducció de Jaume Ortola

ERDI·UTRO·RUS

INTRODUCCIÓ

A la manera del *Decameró* de Boccaccio o de *Les Cent Nouvelles Nouvelles*, Balzac va projectar escriure un recull de cent contes, que s'havien de publicar de deu en deu, amb el títol de *Les cent contes drolatiques*. Només va arribar a completar i publicar, però, les tres primeres desenes, aparegudes en 1832, 1833 i 1837, que són els trenta contes que presentem traduïts en aquest volum. De la resta de contes prevists, l'autor en va deixar només uns quants acabats i altres simplement esbossats.

Els *Contes drolàtics* són una obra a part de la monumental *Comèdia Humana*. Balzac mateix ho explica amb la metàfora de l'escrivania de doble tinter: «D'un tinter sortien coses greus que s'escrivien en tinta negra, i de l'altre badomeri- es que envermellien alegrement los fulls del quadern. Lo pobre autor ha sovint barrejat, per falta de cura, les tintes ací i allà. Però quan les feixugues frases difícils de ribotar, envernissar i polir d'una obra al gust del dia eren enllestides, l'autor, desitjós d'esbargir-se, malgrat la poca tinta faceciosa que hi havia en lo tinter esquerre, en robava ardentment alguna plomada amb mil delícies.»¹ Els *Contes drolàtics* i la *Comèdia* són, doncs, expressions diverses, però corresponen, com veurem, a un mateix univers; són diferents cares d'un mateix projecte creatiu. I encara que Balzac ens diga que els *Contes drolàtics* són un esbargiment de l'obra «seriosa», això no vol dir que els considere de cap manera una obra secundària o menor, ans al contrari, els *Contes* són «una obra d'art en tota l'accepció de la paraula», com ell mateix afirma contundentment.² En un altre lloc,³ Balzac els descriu com un «immens arabesc» dibuixat sobre els fonaments del gran palau que és *La Comèdia Humana*. La

1. Vg. el «Pròleg» de la tercera desena, pàg. 368.

2. Al començament de l'«Advertiment del llibreter», pàg. 15.

3. *Lettres à Mme Hanska*, 26 d'octubre de 1834.

paraula arabesc pot fer pensar en ornamental, decoratiu, però en tot cas és un arabesc immens, descomunal! Art i literatura en tot el sentit de l'expressió.

Les històries dels *Contes drolàtics* se situen en un context històric i geogràfic molt concret: la França medieval i renaixentista entre els segles XIII i XVI. Suposadament són texts redactats o recopilats per un autor en temps de Caterina de Mèdici (1519–1589).⁴ Els personatges són quasi sempre històrics —la monarquia francesa hi és un fil omnipresent—, o en qualsevol cas es poden assimilar a arquetips de l'època. Hi ha sempre la voluntat de donar versemblança històrica als relats; amb tot i això, no són infreqüents les incongruències i els anacronismes, que almenys en alguns casos són clarament volguts.

En els *Contes drolàtics* no hi ha cap història que relligui tots els contes en un de sol a la manera de *Les mil i una nits* o del *Decameró*. La unitat dels contes s'aconsegueix amb mitjans més subtils, que són també els mateixos que lliguen els *Contes drolàtics* a la *Comèdia*: la reaparició de personatges, de llocs i de temes. Els personatges que reapareixen són una constant en tots els contes, de tal manera que, fil a fil, totes les històries queden relligades en un complex canemàs. Un bon exemple d'això és la mora o gitaneta de «Lo pecat venial», un personatge secundari i passatger que esdevé personatge principal i central en «Lo súbube», on el descobrim amb una llum nova i diferent. Un altre podria ser el mestre Cornelius de «Les facècies del rei Lluís XI», que és precisament el personatge que dona nom a la novel·la *Maître Cornélius*. Els exemples es multipliquen en tots els contes.

Els llocs geogràfics també mereixen un esment especial. Tots són llocs reals, la majoria íntimament lligats a Balzac, comuns amb els escenaris de la *Comèdia*, i que en conjunt formen una veritable geografia sentimental de l'autor, amb

4. Vg. pàg. 190, dins el «Pròleg» de la segona desena.

centre a Tours i a la Turena. Això arriba a fer-se explícit en «L'apòstrofe», on l'autor fa un extens «homenatge filial, himne descriptiu, sortit del cor, al meu carrer natal». ⁵ A part d'això, hi ha evidentment París i França en general, i excepcionalment alguns episodis a Roma i a Sicília.

Quant als temes, hi ha tota una sèrie de situacions típiques, d'escenes, de motius, compartits pels *Contes drolàtics* i *La Comèdia Humana*, que demostren que tots dues obres responen a una mateixa intenció, a un mateix projecte. No debades Balzac descriu els *Contes* com un «llibre concèntric» ⁶ dins una «obra concèntrica, com és la molt espaiosa edificació empresa per l'autor». ⁷ D'altra banda, no són absents dels *Contes* els elements autobiogràfics, tot i que el vel històric els dissimule més que en la *Comèdia*. Així, en alguns dels herois protagonistes es poden trobar trets de la personalitat i la biografia de Balzac, com ara en «Desesperança d'amor». ⁸ Les fonts i les influències literàries són explícites i reivindicades en l'«Advertiment del llibreter»: Margarida d'Angulema, Boccaccio, Rabelais, Ariosto, Verville i La Fontaine, als quals caldria afegir sens dubte *Les Cent Nouvelles Nouvelles*, esmentades en «La falsa cortesana».

La llengua que Balzac fa servir en els *Contes Drolàtics* és molt particular, és una llengua volgudament arcaica, plena de neologismes, mots inventats, derivacions fantàstiques, amantada de termes tècnics, dialectals i burlescs. Fins i tot l'ortografia pretén ser antiga. No hi falten les etimologies inventades i els jocs de paraules. En aquest llenguatge compost i heterogeni no hem de buscar una pretensió d'imitació filològica de la llengua de l'època, una tasca gairebé impossible perquè el francès d'aquell temps estava molt poc fixat. No hi ha, per exemple, cap evolució lingüística entre

5. Vg. «L'apòstrofe», pàg. 179.

6. Vg. «L'apòstrofe», pàg. 180.

7. Vg. el «Pròleg» de la tercera desena, pàg. 369.

8. Vg. n. 135, pàg. 359.

els contes situats en diferents moments històrics, entre el segle XIII i el segle XVI. L'objectiu és un altre, l'objectiu és recuperar el geni de la llengua, suposadament amagat en la innocència del passat.⁹ I el model és François Rabelais —una de les «glòries tutelars» dels contes—, amb el seu *omnilinguatge*,¹⁰ que no és ben bé la llengua d'una època o altra sinó una manera de crear i d'innovar amb el llenguatge, que Balzac fa seua.

Traslladar tota aquesta riquesa lingüística a una altra llengua és un desafiament enorme per al traductor. En aquesta traducció no ens hem apartat gaire de la norma de la llengua actual; però dins d'aquesta norma hem triat els elements que podien tenir un regust més arcaic. Pensem que el resultat és un text llegidor, que el lector podrà entendre perfectament amb l'ajuda esporàdica d'una nota a peu de pàgina o d'una consulta al diccionari.

El sexe —tema tabú en la *Comèdia*— té un paper fonamental en els *Contes drolàtics*.¹¹ De fet, si haguéssim de definir amb un sol adjectiu què són els *Contes drolàtics* diríem que són sobretot contes eròtics (també són, però, contes burlescs, jocosos). Ara, mai no es tracta del sexe pel sexe. Balzac fa servir les relacions sexuals per a revelar-nos bona cosa de veritats sobre els homes i les dones. I la primera veritat és que la Natura no és *justa*, la Natura no reparteix els seus béns de manera equitativa. No és igual ser jove que vell, no és igual ser ben plantat que geperut, no és igual ser potent que impotent. Així, el vell de «Lo pecat venial», casat amb una jove a la qual no pot satisfer sexualment, ha de reconèixer que «Déu s'havia divertit a donar-li nous quan ja no tenia dents». La Societat tampoc no ens tracta més bé. Hi ha qui té molt de poder i molts diners, i hi ha qui no en

9. Vg. l'«Advertiment del llibreter».

10. Vg. el final de «Lo sermó de l'alegre rector de Meudon», pàg. 297.

11. En aquest paràgraf seguim les idees de Stephen Vizinczey en *Verdad y mentiras en la literatura*, «Amorosas tentativas de libertad» (Seix Barral, 2001).

té gens. I això encara és més visible i punyent en una societat tan autoritària i violenta com la descrita en els contes, la societat feudal, amb tantes diferències entre senyors i serfs, entre homes i dones. El sexe, però, ens despulla —literalment— de tot, ens *igual*a més enllà del rang social, i ens deixa tots sols amb allò que la Natura ens ha donat a cadascú. Així, per exemple, el protagonista masculí de «La bella Impèria», Felip de Mala, «beatificat per la sacrosanta beutat d'Impèria, conegué que un emperador, un burggravi, fins un cardenal a punt d'ésser elegit papa, no tindrien raó aquell vespre contra ell, petit prevere, qui en la bossa no duia més que el diable i l'amor.» Els herois, i molt especialment les heroïnes, dels *Contes drolàtics* són persones a les quals, en general, ha correspost una posició subordinada en la societat, però que no s'hi resignen. Davant l'autoritarisme i la barbàrie installats en la jerarquia social, el sexe és l'únic mitjà de redempció que els queda, l'única manera d'afirmar la seua consciència i la seua llibertat —els atributs que, en definitiva, ens fan humans.

L'obra drolàtica no va ser compresa pels contemporanis de l'autor i restà inacabada. La crítica contemporània, en canvi, ha situat els *Contes drolàtics* en el lloc que es mereixen dins el conjunt de l'obra balzaquiana.¹² Amb aquesta traducció, el lector té ara l'oportunitat de descobrir aquesta joia literària.

JAUME ORTOLÀ

12. Vg. Balzac, *Œuvres diverses I* (Éditions Gallimard, 1990).

Contes drolàtics

PRIMERA DESENA

ADVERTIMENT DEL LLIBRETER

Si aquest llibre no fos una obra d'art en tota l'accepció de la paraula, potser una mica massa prodigada en els nostres dies, l'editor no s'hauria arriscat a publicar-la; però ha pensat que els crítics conscienciosos i els lectors selectes, entre les mans dels quals han d'anar a parar *Els cent contes drolàtics*, recordaran els il·lustres precedents que autoritzen aquesta ardida temptativa, de la qual l'autor no s'ha amagat pas la temeritat i de la qual ha calculat tots els perills.

Alguns d'aquells qui encara estimen la literatura no voldrien repudiar la reina de Navarra,¹ Boccaccio, Rabelais, Ariosto, Verville i La Fontaine, genis rars en els temps moderns, perquè gairebé tots han estat Molière menys l'escena. En lloc de descriure una passió, la major part d'ells pintaven llur època; així, com més anem cap al terme en el qual moren les literatures, més sentim el valor d'aquestes obres antigues on respira el perfum d'una innocència jove i on es troba el nervi còmic de què el nostre teatre està privat, l'expressió viva i aspra que representa sense perífrasi i que ningú no gosa ja *gosar*.

La complicitat és, doncs, un deure envers el contista que vol, no pas acollir el vast heretatge dels nostres avantpassats, sinó solament reconèixer la carrera que tants grans genis semblen haver tancat, i en la qual un succés ha semblat quasi impossible des del dia en què la nostra llengua va perdre la seua innocència. ¿La Fontaine hauria pogut escriure *La cortesana amorosa* amb l'estil de J. J. Rousseau?

L'editor ha manllevat aquesta observació a l'autor per a justificar l'anacronisme de l'idioma usat en aquests contes: a tots els obstacles d'aquesta empresa cal encara afegir el de la impopularitat de l'estil.

1. Margarida d'Angulema (1492–1549), germana de Francesc I de França, autora de l'*Heptaméron*.

A França hi ha un gran nombre de persones infectades d'aquest *cant*² anglès del qual Lord Byron s'ha queixat tan sovint. Aquesta gent, a qui la cara se'ls envermelleix amb les franqueses que antigament feien riure les princeses i els reis, han posat de dol la nostra vella fisonomia, i han persuadit el poble més alegre, el més espiritual del món, que calia riure decentment i darrere el ventall, sense adonar-se que el riure és un infant nu, un infant habituat a jugar amb la tiara, l'espasa i la corona, sense conèixer el perill.

Així, pels costums que corren, l'autor dels *Contes drolàtics* solament pot ésser absolt pel seu talent; i justament espantat de l'alternativa, sols ha volgut lliurar els seus deu primers contes; però nosaltres, creient molt en el públic i molt en l'autor, esperem d'editar-ne promptament deu més, sense tenir por del llibre ni dels retrets.

¿No serà pas una inconseqüència blasmar en literatura les provatures encoratjades en el saló i intentades pels E. Delacroix, els E. Devéria, els Chenavard, i per tants artistes condemnats en l'edat mitjana? Si hom accepta la pintura, els vitralls, els mobles, l'escultura del Renaixement, ¿proscriurem els relats alegres, les faules còmiques?

Si a la presentació d'aquesta musa despreocupada de la seua nuesa li han de caldre càlids protectors i sufragis benignes, potser no ens mancaran entre les persones en les quals el bon gust i la virtut no es podien suposar.

El llibreter devia aquest advertiment a tot lo món; quant a les reserves de l'autor, formen part del llibre.

2. En anglès, *cant* ("cantarella, argot"): el formalisme excessiu, la hipocresia de maneres i de llenguatge, particulars d'una certa classe de la societat anglesa, criticats per Lord Byron.

PRÒLEG

Aquest és un llibre d'alta digestió, ple de divertiments de bon gust, especialment per a aquells tan il·lustres gotosos i tan preciosos bevedors als quals es dirigeix lo nostre digne compatriota, honor eterna de Turena, François Rabelais. No és que l'autor tinga la ultracuidança de voler ésser altra cosa que un bon turenès, i relatar alegrement los grans tiberis de les persones famoses d'aquest bell i ufanós país, més fèrtil en cornuts, conquistadors i faceciosos que cap altre; i que ha donat la seua part d'hòmens de renom a França amb lo difunt Courier de picant memòria; Verville, autor del *Mitjà de triomfar*; i altres de ben coneguts, dels quals escollim lo senyor Descartes, perquè fon un geni melancòlic, que celebrà més los somieigs pregons que no pas lo vi i les llepolies, home del qual tots los pastissers i els cocs de Tours tenen una horror assenyada, el menyspreen, no en volen sentir a parlar i diuen: «¿On viu?», si algú els l'anomena. Aquesta obra és lo producte de les hores rialleres de bons vells monjos, dels quals hi ha molts vestigis escampats en lo nostre país, com ara a la Grenadière de Saint-Cyr, al poble de Saché a Azay-le-Rideau, a Marmoutier, Véretz, la Rochecorbon, i en algunes tipoteques de bons relats que són los vells canonges i les beguines que han conegut lo bon temps en què hom plaguejava encara sense mirar si un es trencava una o dues costelles a cada riallada, com fan hui les dones jóvens, qui es voldrien esbargir greument, cosa que s'adiu amb la nostra alegre França com un setrill sobre la testa d'una reina. Com que el riure és un privilegi atorgat solament a l'home, que ja té causa suficient per a les llàgrimes amb les llibertats públiques sense afegir-hi res amb los llibres, he considerat una cosa la mar de patriòtica publicar una dracma de jocositats per a aquest temps en què el tedi cau com una pluja fina que mulla, ens cala a la llarga i va dissolent los nostres antics costums que fe-

ien de la *res publica* una diversió per a la gran majoria. Però d'eixos vells pantagruelistes que deixaven fer a Déu i al rei llur faena, sense posar la mà en la pasta més que no devien, acontentant-se de riure, n'hi ha pocs, en moren cada dia, de manera que tinc molta por de veure aquests notables fragments d'antics breviaris increpats, emmerdats, calafatats, vilipendiats, blasmatats, de què jo no em burlaré pas, ja que tinc i serve molt de respecte pels qui rebutgen les nostres antiguitats gèliques.

Tingau present també, crítics rabiüts, espigoladors de mots, harpies que malmeteu les intencions de tothom, que sols riem quan som infants, i a mesura que viatjam lo riure s'extingeix i es consumeix com l'oli del llum. Això significa que per a riure cal ésser innocent i pur de cor; i a falta d'això retorceu los llavis, traieu los morros i arrufau les celles com a persones que amaguen vicis i impureses. Preneu, doncs, aquesta obra com un grup o una estàtua dels quals un artista podria ometre alguns trets, però seria un tanoca de primera categoria si hi ficava fulles, per tal com aquestes dites obres, no menys que aquest llibre, no són fetes per als convents. Això no obstant, he tingut cura, a gran despit de mi mateix, de birbar en los manuscrits los mots vells, un poc massa *jóvens*, que hagueren punyit les orelles, encegat los ulls, envermellit les galtes, escorxat los llavis de verges amb calçons i de virtuts amb tres amants; perquè cal fer alguna cosa pels vicis del temps i la perífrasi és molt més galant que la paraula! De fet, som vells i trobem les llargues bagatehes millors que les breus follies de la nostra joventut, ja que així ho assaborim més llargament.

Així, doncs, estalviau-me les vostres maledicències, i llegiu açò més tost a la nit que durant lo dia; i no el doneu pas a les donzelles, si encara n'hi ha, perquè el llibre es calarà foc. Us deslliure de mi. Però no tem res per aquest llibre, ja que és tret d'un lloc alt i gentil, d'on tot quant és eixit ha tingut un gran succés, com és ben provat pels ordes reials

del Toisó d'Or, del Sant Esperit, de la Garrotera, del Bany i de tantes notables coses que hi foren agafades, a l'ombra de les quals jo em pos.

*Ara esplaiau-vos, amats meus, i gaiament llegiu-ho tot per a plaer del cos i dels lloms, i que el mal de cames vos deixi coixos si renegau de mi després d'haver-me llegit.*³ Aquestes paraules són del nostre bon mestre Rabelais, davant del qual tots hem d'alçar lo nostre capell en senyal de reverència i honor, com a príncep de tota sapiència i de tota comèdia.

3. Citació aproximada del final del «Pròleg» de *Gargantua*.

La bella Impèria.

LA BELLA IMPÈRIA

Per a anar al concili de Constança⁴ l'arquebisbe de Bordeus havia posat en lo seu seguici un joveniu prevere turenès ben plantat, les maneres i el parlar del qual eren tan curiosament encantadors que passava per fill de la Soldée⁵ i del governador. L'arquebisbe de Tours l'havia dat de bon grat a son confrare quan passà per aquesta vila, perquè els arquebisbes es fan regals entre ells, sabent com són de punyents les pruiques teològiques. Així, aquest jove prevere vingué al concili i fon allotjat en casa del seu prelat, qui era home de bons costums i gran ciència.

Felip de Mala, com es deia el prevere, resolgué d'obrar bé i servir dignament lo seu promotor; però véu en aquest concili mistigòric força persones que duïen una vida dissoluta, i no en treïen menys, sinó fins i tot més, d'indulgències, escuts d'or i beneficis, que tots los altres que eren honests i virtuosos. Ara, una nit dura per a la seua virtut, lo diable li bufà a l'orella i a l'enteniment que havia de fer la seua provisió de paneres, puix que tothom xuclava del si de la santa mare Església, sense exhaurir-la, miracle que bé provava la presència de Déu. I el prevere turenès no decebé pas lo diable. Es prometé de banquetejar, de llançar-se als rostits i a altres salses d'Alemanya, quan pogués fer-ho sense pagar, atès que era pobre com una rata. Com que ell es mantenia bastant continent —cosa en què prenia exemple del seu pobre vell arquebisbe, qui, per força, ja no pecava i passava per un sant—, havia de sofrir ardors intolerables seguides de tristors, vist lo nombre de belles cortesanes elegants i fredes amb la gent pobra, les quals s'estaven a Constança per a il·luminar l'enteniment dels pares del concili. S'en-

4. Concili convocat pel papa Joan XXIII i l'emperador Segimon, que tingué lloc a la ciutat alemanya de Constança entre 1414 i 1418.

5. En *Le Moyen de parvenir* de Verville, la Soldée és «una honesta mantegaire de Bourgueil, en la cristiandat, això és, prop de Turena, i no a Turena [...]».

rabiava de no saber com calia abordar aquestes pietoses galants que renyaven cardenals, abats comendataris, auditors de rota, legats, bisbes, prínceps, ducs i marcgravis, com hagueren pogut fer amb clergues desproveïts de diners. Al vespre, havent dit les seues pregàries, assajava la conversa amb elles aprenent-se el breviar de l'amor. S'interrogava per a respondre en tots los casos que s'escaiguessen. I l'endemà si devers completes es trobava alguna de les dites princeses de bon veure, ajaguda en la seua llitera, escortada pels seus patges ben armats, i altiva, ell restava parat com un gos que caça mosques, en veure la dolça figura que tant l'inflamava.

Lo secretari de monsenyor, un gentilhome perigordí, li havia demostrat palesament que els pares, procuradors i auditors de rota compraven amb molts presents, no amb relíquies o indulgències ans amb pedreries i or, la favor d'ésser familiars a ca les més altes d'aquestes gates maules que vivien sota la protecció dels senyors del concili; i el pobre turenès, tot bàmbol i innocent com era, atresorava en la seua màrfega els àngels⁶ que li havia donat lo bon arquebisbe per treballs d'escriptura, esperant un dia haver-ne prou per a veure una mica la cortesana d'un cardenal i confiant, per altra part, en Déu. Era descarnat del cervell als talons, i s'assemblava tant a un home com una cabra amb vestit de nit a una senyoreta; però, embridat per son desig, anava de vesprada pels carrers de Constança, poc preocupat per la seua vida, i a risc de fer-se traspassar lo cos pels soldats, espiava els cardenals entrant en llurs cases. Aleshores veia les espelmes de cera encenent-se tot seguit en les cases, i de sobte resplendien les portes i els finestrals. Després sentia els sants abats o altres xalant, bevent, fent llepadits, enamorats, cantant l'*Alleluia* secret, i donant petits sufragis a la

6. Nom genèric de la moneda d'or que porta com a tipus l'arcàngel sant Miquel allancejant el drac.

música amb què hom els regalava. Les cuines feien miracles i hom hi deia oficis de bones olles grasses i abundants, matines de cuixots, vespres de queixalades apetitoses i laudes de dolços... I després de la gatzara, els bons preveres callaven. Llurs patges jugaven a daus sobre els graons, i les mules guites es batién al carrer. Tot anava bé! Però també hi havia fe i religió. Vet ací com lo bon Hus fon cremat!⁷ ¿La causa? Ficà la mà en lo plat sense ésser-hi convidat. I aleshores, ¿per què fon hugonot abans que els altres?

Tornant al petit dolç Felip, sovint rebé fortes patacades i bons colps, però el diable el feia perseverar incitant-lo a creure que, prest o tard, li tocara el torn d'ésser cardenal a ca la dona d'algun d'ells. La cobejança li donà l'ardidesa d'un cérvol a la tardor; i així un vespre s'esmunyí en la casa més bella de Constança, al cavalcador de la qual havia vist sovint oficials senescals, valets i patges esperant amb torxes llurs amos, ducs, reis, cardenals i arquebisbes.

«Ah! —es digué—, deu ésser bella i galant, aquesta...»

Un soldat ben armat el deixà passar, pensant-se que pertanyia a l'elector de Baviera, que eixia en aquell moment de la dita casa, i que ell anava a lliurar-hi un missatge del susdit senyor. Felip de Mala pujà els escalons tan àgilment com un llebrer posseït de ràbia d'amor, i fon guiat per una delectable flaire de perfums fins a la cambra on la mestressa de la casa enraonava amb les seues criades tot llevant-se les vestidures. Restà tot esbalaït com un lladre davant los policies. La dama anava sense cota ni caperó. Les cambres i les serventes, ocupades a descalçar-la i desvestir-la, deixaven nu son bell cos tan destrament i francament que el prevere, eixorivit, féu un «Ah!» que tenia l'aire de l'amor.

—¿Què voleu, petit? —li digué la dama.

—Lliurar-vos l'ànima —féu ell menjant-se-la amb los ulls.

7. Jan Hus (1369–1415), teòleg i predicador txec. Les seues doctrines foren considerades herètiques i fou cremat en el concili de Constança.

—Podeu tornar demà —replicà ella per rifar-se d'ell violentament.

A què Felip, tot enrivetat de carmesí, respongué gentilment:
—No hi faltaré.

Ella esclafí a riure com una boja. Felip, bandejat, restà esbalaït i tot cofoi, aturant sobre ella uns ulls que delejaven admirables delícies d'amor: uns bells cabells esbullats sobre una llustrosa esquena d'ivori, que mostrava llocs deliciosos, blancs i lluents, a través de mil bucles rinxolats. Tenia sobre el front de neu un balaix, menys fèrtil en llampecs de foc que els seus ulls negres, humits de llàgrimes del seu riure. Ella fins i tot deixà anar la seua sabata de punta caragolada, daurada com un reliquiari, retorçant-se de tanta disbauxa, i deixà veure son peu nu, més petit que un bec de cigne. Aquest vespre estava de bon humor, altrament haguera fet llançar per la finestra el petit tonsurat sense preocupar-se'n més que del seu primer bisbe.

—Té uns ulls bonics, senyora —digué una de les serventes.
—¿Però d'on surt? —preguntà l'altra.

—Pobre infant! —s'exclamà la senyora—, sa mare el deu cercar. Cal fer-lo tornar al bon camí.

Lo turenès, sense perdre el seny, féu un signe de delectació mirant lo llit de brocat d'or on havia de reposar lo bell cos de la fembra. Aquesta ullada, plena de suc i d'intel·ligència amorosa, desvetlà el caprici de la dama, qui mig rient mig colpida pel minyó li repetí: «Demà», i el despatxà amb un gest que el mateix papa Joan haguera obeït, tant més que era com un caragol sense closca, ja que el concili l'acabava de despapitzar.⁸

—Ah!, senyora, vet ací un altre vot de castedat mudat en desig d'amor —digué una de les dones.

I els riures recomençaren forts com una granissada. Felip se n'anà, pegant lo cap contra les fustes, com una veritable

8. L'antipapa Joan XXIII fou destituït, durant el concili, el 14 de maig de 1415.

cornella encaputxada, tot atordit que estava d'haver entrevist aquesta criatura més apetitosa per a cruspír-se-la que una sirena eixint de l'aigua. Observà les figures d'animals gravades sobre la porta, i tornà a cal seu bon arquebisbe amb mil cabassades de diables en lo cor i amb la freixura sofisticada. Pujà a la seua petita cambra, hi comptà els seus àngels durant tota la nit, però mai no en trobà més de quatre; i com que aquests eren tots los seus pistrincs, pensava satisfer la bella donant-li tot quant tenia en lo món.

—¿Però què vos passa, Felip? —li digué el bon arquebisbe, inquiet pels bellugueigs i els «Oh, oh!...» del seu clergue.

—Ah!, monsenyor! —respongué el pobre prevere—, m'esbalaesc de com una dona tan lleugera i tan dolça pesa tant en lo cor!...

—¿Quina? —replicà l'arquebisbe tancant lo breviari que llegia per als altres, lo bon home!

—Ah!, Jesús, em remugareu, mon bon amo i protector, perquè he vist la dama d'un cardenal almenys... I jo plorava, veient que em mancarà prou més que un miserable escut per a ella, encara que em deixaria convertir-la al bé...

L'arquebisbe, arrufant l'accent circumflex que tenia damunt lo nas, no piulà una paraula. En aquest moment lo molt humil prevere tremolava en la seua pell per haver-se confessat així al seu superior. Però, incontinent, lo sant home li digué:

—Certament deu ser molt cara.

—Ah! —féu ell—, ha fet emmagrir més d'una mitra i s'ha empassat més d'una creu.

—Doncs bé!, Felip, si vols renunciar-hi jo et daré trenta àngels dels béns dels pobres.

—Ah!, monsenyor, hi perdria massa —respongué el xicot, encoratjat per la rasclada que es prometia.

—Oh!, Felip —digué el bon bordelès—, ¿vols, doncs, anar a l'infern i desplaure a Déu com tots los nostres cardenals?

I el mestre, ferit de dolor, es posà a pregar a sant Gatièn, lo patró dels tanoques, que salvàs son servidor. El féu agenollar dient-li que s'encomanàs també a sant Felip; però el prevere damnat impetrà en veu baixa al sant que li impedís de fallir si demà la seua dama el rebia en gràcia i misericòrdia; i el bon arquebisbe, sentint lo fervor del seu domèstic, li cridà:

—Coratge, petit, lo cel t'exaudirà...

L'endemà, mentre monsenyor deia fàstics en lo concili contra el comport impúdic dels apòstols de la cristiandat, Felip de Mala despenia els seus àngels, guanyats amb molt de treball, en perfumeries, banys, estufes i altres foteses. Ara, s'empolainà tan bé que haguéreu dit que era el favorit d'un senyoreta alegre. Rondà per la ciutat per a trobar-hi l'habitança de la reina de son cor, i quan demanà als passavolants qui vivia en la dita casa, se li rigueren al nas dient: «¿D'on ve aquest ronyós que no ha sentit a parlar de la bella Impèria?»⁹ Tingué molta por d'haver despès los seus àngels pel diable, veient, pel nom, en quin horrible parany havia caigut voluntàriament.

Impèria era la més preciosa i fantàstica dona del món, a més de passar per la més enlluernadorament bella, i la qui millor sabia camandulejar los cardenals, galantejar los més rudes soldats i opressors del poble. Posseïa, per a ella, braus capitans, arquers i senyors, desitjosos de servir-la en tot. Sols havia de xiuxiuejar una paraula per a occir los qui feien morros. La mort d'un home no li costava més que un gentil somriure; i sovint un senyor de Baudricourt,¹⁰ capità del rei de França, li demanava si tenia, aquell dia, algú que calgués matar per ella, a manera d'escarn contra els abats. Llevat dels potentats de l'alt clergat, amb los quals madama Impèria acomodava finament les seues ires, els menava tots amb

9. Impèria va ser una cortesana romana que visqué al principi del segle xvi (i no en el segle xv), i és citada en *La Comèdia Humana*.

10. És Robert de Baudricourt, que en 1429 conduí Joana d'Arc davant de Carles VII.

la vara, en virtut de la seua parleria i les seues magarrufes d'amor, amb què els més virtuosos i insensibles eren entrampats com en vesc. Així vivia ella tan estimada i respectada com les veritables dames i princeses, i hom li deia senyora. De què el bon emperador Segimon¹¹ respongué a una dona púdica i com cal, qui se'n planyia, que elles, les bones dames, podien conservar l'honest costum de la santa virtut, i la senyora Impèria les tan dolces dolenteries de la deessa Venus. Paraulas cristianes que sobtaren les dones, ben injustament.

Felip, doncs, pensant en lo tiberi de gorra que havia tingut amb los ulls la vespra, temé que això fos tot. Aleshores se sentí contristat, i sense menjar ni beure es passejà per la ciutat, esperant l'hora, encara que fos prou bufó i galant per a trobar-ne altres de menys difícils de muntar que madama Impèria.

Arribada la nit, lo joliu petit turenès, tot estufat d'orgull, encobertat de desigs, fuetejat pels seus «Ai!» que l'ofegaven, s'esmunió com una anguila en casa de la veritable reina del concili; car davant d'ella s'abaixaven totes les autoritats, les ciències i els senys de la cristiandat. L'amo de la casa el desconeixia i anava a fer-lo fora quan la cambrera digué de dalt dels graons: «Eh!, senyor Imbert, és lo petit de la senyora!». I el pobre Felip, vermell com en una nit de noces, pujà l'escala de caragol, trontollant de benaurança i joia. La cambrera l'agafà per la mà i el dugué a la sala on la senyora ja picava de peus, lleugerament guarnida com a dona coratjosa que espera allò millor. L'enlluernadora Impèria era asseguda a prop d'una taula coberta d'estovalles pelfades, guarnides d'or, amb tots los estris de la millor barrila. Flascons de vi, anaps variats, botelles d'hipocràs, ampolles plenes de bon vi de Xipre, confiteres repletes d'espècies, paons rostits, salses verdes, petits cuixots salats,

11. Segimon de Luxemburg (1368–1437), emperador romano-germànic (1433–1437). Propugnà la celebració del concili de Constança per a posar fi al Cisma d'Occident.

hagueren alegrat la vista del galant si no hagués amat tant madama Impèria. Ella prou véu que els ulls de son petit prevere estaven sols per ella. Encara que era habituada a les devocions parpallones¹² de les persones d'església, fon ben contenta, perquè a la nit havia enfollit pel pobre petit, qui tot lo dia li havia rodat pel cor. Les finestres havien estat tancades, la senyora era ben disposta i guarnida com per a fer honor a un príncep de l'Imperi. Així, el bergant, beatificat per la sacrosanta beutat d'Impèria, conegué que un emperador, un burggravi, fins un cardenal a punt d'ésser elegit papa, no tindrien raó aquell vespre contra ell, petit prevere, qui en la bossa no duia més que el diable i l'amor. Prengué l'aire d'un senyor i es jactà saludant-la amb una cortesia que no fon pas del tot nècia; i en això la dama li digué festejant-lo amb un esguard punyent:

—Veni a prop de mi, que jo veja si haveu canviat des d'ahir.

—Oh, sí!... —féu ell.

—¿I com?... —digué ella.

—Ahir —replicà el murri— jo us amava!... Ara, aquest vespre, tots dos ens amam; i d'un pobre sofrent he esdevingut més ric que un rei.

—Oh!, petit!, petit!... —s'exclamà ella joiosament—, sí, tu has canviat, car de jove prevere prou veig que has esdevingut un vell diable.

I es repenjaren junts davant d'un bon foc, que anà es-pargint igualment pertot llur ebrietat. Restaren sempre a punt de començar a menjar, atès que no pensaven sinó a fitar-se els ulls, i no tocaren los plats... Quan, a la fi, s'havien establert en llur benestar i contentació, hi hagué un brogit desagradable a la porta de la senyora, com si s'hi batessen persones cridant.

12. Expressió enigmàtica. En francès, *parpailot -ote*, que vol dir "protestant, calvinista", però també "impiu, descregut", i possiblement deriva de *papillon* ("papallona").

—Senyora —digué la serventa acuitada—, heus-ne ací un altre.

—Què! —s'exclamà ella amb un aire altiu com un tirà reganyant en ésser interromput.

—El bisbe de Coira vol parlar amb vós...

—Que el diable el bastonege! —respongué ella esguardant Felip de manera gentil.

—Senyora, ha vist la llum per les esqueletes i fa molt de rebombori...

—Digues-li que tinc febre, i no mentiràs pas, perquè sóc malalta d'aquest petit prevere que se'm belluga en lo cervell.

Però quan acabà de parlar, prement devotament la mà de Felip, qui bullia dintre la pell, lo gros bisbe de Coira aparegué tot panteixant i encolerit. Los seus lacais el seguïen portant una truita canònicament salmonada, fresca, treta del Rin, estesa en un plat d'or; i espècies, contingudes en confiteres mirífiques, i mil llepolies com ara compotes i licors fets per les santes monges de les seues abadies.

—Ah!, ah! —féu ell amb la seua veu gruixuda—, tinc temps d'estar amb lo diable, sense que em feu escorxar per ell a la bestreta, bonica meua...

—Lo vostre ventre serà algun dia una bella beina d'espasa... —respongué ella arrufant les celles, que de belles i plaents esdevingueren malèvoles que feien tremolar.

—I aquest escolà de chor, ¿ja ve a l'ofrena? —digué insolentment lo bisbe girant la cara llarga i rubicunda cap al gentil Felip.

—Monsenyor, sóc ací per a confessar la senyora.

—Oh!, oh!, ¿no saps los cànons?... Confessar les dames a aquesta hora de la nit és un dret reservat als bisbes... Ara toca el pirandó, vés a pasturar amb simples monjos, i no tornes ací sots pena d'excomunicació.

—No us moveu!... —cridà la rugent Impèria, més bella de còlera que no ho era d'amor, perquè hi havia junts amor i còlera.

—Restau, amic meu; ací sou a casa vostra!

Llavors sabé que ell era el veritable benamat.

—¿No és pas matèria de breviar i ensenyament evangèlic que sereu iguals davant Déu a la vall de Josafat? —preguntà ella al bisbe.

—Això és una invenció del diable, que ha adulterat la Bíblia, però està escrit —respongué el gros toix de bisbe, ansiós d'entaular-se.

—Bé!, siau, doncs, iguals davant meu, qui ací baix sóc la vostra deessa —continuà Impèria—; altrament vos fare delicadament escanyar algun dia entre la testa i les espatlles! Ho jur per l'omnipotència de la meua tonsura, que val més que la del papa!

I, desitjant que la truita s'ajuntàs a l'àpat, com també el plat, les confiteres i les llepolies, afegí destrament:

—Asseieu-vos i beveu.

Però l'astuta pardala, que no era la primera facècia que feia, picà l'ullet per dir al seu xicot que no calia preocupar-se d'aquest alemany, de qui el vi els faria prompta justícia.

La cambrera posà i agombolà el bisbe a taula, mentre que Felip, pres d'una ràbia que li tancava el bec, veient que la seua sort se n'anava en fum, engegà el bisbe a més diables que monjos hi ha en vida. Eren a mitjan àpat, que el jove prevere no havia encara tocat, car només tenia gana d'Impèria, a prop de la qual ell s'arraulia sense dir mot, mes parlant aquest bon llenguatge que les dames entenen sense punts, vírgules, accents, lletres, figures ni caràcters, notes o imatges. Lo gros bisbe, prou sensual i remirat del vestit de pell eclesiàstic dins lo qual sa difunta mare l'havia cosit, es deixà servir hipocràs a bastament per la mà delicada de la senyora, i ja feia el seu primer singlot quan un gran soroll de cavalcada féu xivarri al carrer. El nombre de cavalls, els «xo!, xo!» dels patges demostraven que arribava algun príncep furiós d'amor. I de fet, tot seguit, lo cardenal de Ragusa, a qui els servents d'Impèria no havien gosat barrar la porta,

entrà en la sala. A aquesta trista visió, la pobra cortesana i el seu petit es tornaren avergonyits i torbats com nous leprosos, car era temptar lo diable voler excloure el cardenal, tant més que aleshores hom no sabia qui seria papa: els tres pretendents havien renunciat al solideu en benefici de la cristiandat. Lo cardenal, que era un astut italià, molt barbut, gran sofisticador i animador del concili, endevinà, amb la més feble espurna del seu enteniment, l'alfa i l'omega d'aquesta aventura. Sols féu una petita reflexió per a sospesar com havia d'actuar a fi d'hipotecar bé les seues abraçades. Arribà impulsat per un apetit de monjo; i per a arribar a sadollar-se, era home capaç d'acoltellar dos monjos i vendre el seu tros de vera creu, ço que no hagués estat gens bé.

—Eil, amic meu —féu a Felip, cridant-lo cap a ell.

Lo pobre turenès, més mort que viu, sospitant que el diable es barrejava en los seus afers, s'alçà i digué al temible cardenal: «Com?». Aquest, conduint-lo pel braç sobre els graons, l'esguardà en lo blanc dels ulls i continuà sense entretenir-se:

—Diantre!, ets un bon petit companyó, i no voldria pas veure'm obligat a fer saber al teu amo que el teu ventre pesa!... La meua contentació em podria costar algunes despeses pietoses de la meua vellesa... Així és que tria: maridar-te amb una abadia per la resta dels teus dies, o amb la senyora, aquest vespre, per a morir demà...

Lo pobre turenès, desesperat, li digué:

—I, passada la vostra ardor, ¿podré tornar?

Al cardenal li costava enutjar-se; això no obstant, li digué greument:

—Tria! ¿L'oboè o la mitra?

—Ah! —féu lo prevere maliciosament—, una bona, grossa abadia...

Oint això, el cardenal entrà de nou en la sala, s'hi assegué en un escriptori, i gargotejà sobre un tros de paper una cèdula per a l'enviat de França.

—Monsenyor —li digué el turenès mentre ell ortografiava l'abadia—, lo bisbe de Coira no se n'anirà tan promptament com jo, car té tantes abadies com cantines tenen los soldats a ciutat, i a més es troba en les alegries del Senyor! Ara, sóc de parer que, per a agrair-vos aquesta tan bona abadia, us dec un bell advertiment... Vós sabeu de sobres com és de malèvola i com s'estén amb força aquesta maleïda pestilència que ha cruelment delmat París. Digau-li que veniu d'assistir lo vostre bon vell amic l'arquebisbe de Bordeus... En aquesta manera el fareu esquitllar-se com una palla davant una gran bufada d'aire.

—Oh!, oh!... —s'exclamà el cardenal—, tu mereixes molt més que una abadia... Ei, captegreu!, petit amic meu, vet ací cent escuts d'or per al teu viatge a l'abadia de Turpenay, que guanyí en lo joc ahir i que et lliure en donació neta.

En sentir aquestes paraules i en veure desaparèixer Felip de Mala, sense que ell li concedís l'excitant ullada plena de quinta essència amorosa que ella n'esperava, la lleonina Impèria, bufant com un dofí, endevinà tota la covardia del prevere. Ella no era encara prou catòlica per a perdonar al seu amant d'escarnir-la no sabent morir pel seu caprici. Així, la mort de Felip fon gravada en l'esguard d'escurçó que ella li llançà per a insultar-lo, ço que féu ben feliç el cardenal, car lo cràpula italià prou véu que aviat aniria a la seua abadia. Lo turenès, no tenint cura ni esment de l'oratge, es féu fonedís caminant de tort, en silenci i amb les orelles baixes, com un gos xop que fan fora de vespres. La senyora deixà anar un sospir de cor! Ella haguera guarnit singularment lo gènere humà, per poc que l'hagués tingut en consideració, car lo foc que la posseïa li havia pujat al cap, i espurnes de flames brollaven enlaire al voltant d'ella. N'hi havia motius, perquè era la primera vegada que un prevere l'escarnia. Lo cardenal somrigué, cuidant que no en trauria sinó més benaurança i joia. ¿Que no era un companyó astut? Ell sí que tenia un capell vermell!

—Ah!, ah!, bon compare —digué al bisbe—, em felicit d'estar en companyia vostra, i sóc feliç d'haver sabut fer fora aquest petit pagerol indigne de la senyora, tant més que si vós us hi haguésseu atansat, a ma bella i fogosa cèrvola, haguéreu pogut perir indignament, per l'acció d'un simple prevere...

—Oh! ¿Com?...

—És l'escrivent de monsenyor l'arquebisbe de Bordeus!... El bon home ha estat pres aquest matí del contagi...

Lo bisbe obrí la boca com si volgués empassar-se un formatge.

—Oh! ¿Com sabeu vós això?... —preguntà.

—Vejam... —digué el cardenal agafant la mà del bon alemany—, vinc de portar-li Nostre Senyor i conhortarlo... A aquesta hora el sant home té bon vent per a navegar al paradís.

Lo bisbe de Coira mostrà com de lleugers són los hòmens grossos, perquè les persones molt panxudes tenen, per la gràcia de Déu, en recompensa de llurs treballs, los tubs interiors elàstics com balons. Així aquest bisbe saltà arrere d'un bot, traient la freixura per la boca, tossint ja com un bou que troba plomes en lo menjar. I, havent empal·lidit tot de colp, baixà de tomballons per les escales sense ni dir adéu a la senyora. Quan la porta fon tancada darrere el bisbe, i ell davallà pels carrers, monsenyor de Ragusa esclafí a riure i a burlar-se'n.

—Ah!, bonica meua, ¿no sóc pas digne d'ésser papa i, millor que això, el teu galant aquesta nit?...

Però, veient Impèria preocupada, s'acostà a ella per a enllaçar-la melindrosament entre els seus braços, i amanyagar-la a la manera dels cardenals, los quals branden més bé que ningú, fins i tot més que els soldats, per tal com són ociosos i no gasten pas llurs esperits essencials.

—Ai!, ai! —féu ella reculant—, tu vols ma mort..., foll metropolità... El principal per a vós és gaudir, malvat rufià,

i la meua bella natura, cosa accessòria. Si vostre plaer em mata, vós em canonitzareu, ¿no és així?... Ah, vós teniu la plaga i me la voleu encomanar!... Vés-te'n a un altre lloc, monjo sense cervell... I no em toques de cap de les maneres —féu veient-lo avançar—, si no et pentinaré amb aquest punyal.

I la fina comare tragué de la seua escarsella un petit es-tilet molt bonic que ella sabia usar a meravella en los casos oportuns.

—Però, mon petit paradís, bonica meua —digué l'altre rient—, ¿que no veus l'engany?... ¿No calia foragitar aquest vell bou de Coira?...

—I tant... Si m'estimau, prou que ho veuré —continuà ella—. Vull que partiu de continent... Si estau infectat per la malaltia, la meua mort vos importa poc. Vos conec prou per a saber a quin preu pagaríeu un instant de joia en l'hora del vostre traspàs... Negaríeu la terra... Ah!, ah!, vós us n'haveu jactat estant ebri. Ara jo sols m'am a mi, els meus tresors i la meua salut... Anau; si no teniu la freixura gelada per la plaga, vindreu a veure'm demà... Avui t'odie, bon cardenal meu —digué ella somrient.

—Impèria —s'exclamà el cardenal de genolls—, la meua santa Impèria, vinga, no et rigues de mi.

—No! —féu ella—, jo no me'n ric mai, de les coses santes i sagrades.

—Ah!, roïna berganta, t'excomunicaré... demà!

—Per l'amor de Déu, heus-vos ací fora del vostre seny cardenalici.

—Impèria!, satànica filla del diable!... Ai!, ai!, bonica meua!..., petita meua!...

—Perdeu lo respecte!... No us agenolleu. Fugit!...

—¿Vols alguna dispensa *in articulo mortis*?... ¿Vols la meua fortuna, o millor encara, un fragment de la veritable vera creu?... ¿Vols?...

—Aquest vespre totes les riqueses del cel i de la terra no podrien pagar mon cor!... —féu ella rient—. Jo fóra la

pitjor de les pecadores, indigna de rebre el cos de Nostre Senyor Jesucrist, si no tingués los meus capricis.

—Calaré foc a ta casa!... Fetillera, m'has embriuat!... Periràs en una foguera... Escolta'm, amor meu, gentil fembra meua. Jo et promet lo més bell lloc en lo cell!... ¿Com? ¿No? A mort!... A mort la bruixa!

—Oh!, oh!, jo vos mataré, monsenyor.

I el cardenal treia bromera per la boca de ràbia.

—Us tornau foll —digué ella—, anau-vos-en..., això us fatiga.

—Jo seré papa i tu em pagaràs per aquesta baralla...

—Aleshores ja no vos serà concedit d'obeir-me.

—¿Què cal fer, doncs, aquest vespre per a complaure't?

—Partir...

Ella saltà lleugera com una cuereta cap a la seua cambra i s'hi tancà amb forrellat, deixant rondinar lo cardenal, a qui fon forçat de tocar lo dos. Quan la bella Impèria es trobà sola davant lo foc, asseguda, i sense el seu petit prevere, digué trencant de còlera totes les seues cadenes d'or:

—Per la doble triple banya del diable, si el petit m'ha fet donar aquesta carabassa al cardenal, i m'exposa a ésser enverinada demà, sense que jo sia mestressa d'ell..., la meua contentació!..., no em moriré que no l'haja fet escorxar viu davant de mi... Ah! —féu ella, plorant aquesta volta amb llàgrimes veritables—, duc una vida malaurada, i la poca felicitat que em toca ací i allà em costa una faena de gos, a més de la meua salvació...

Quan acabà la seua jeremiada, xisclant com un vedell que maten, véu la figura enrogida del petit prevere, qui s'havia molt destrament amagat, apareixent per darrere d'ella, en lo seu mirall de Venècia...

—Ah! —féu ella—, tu ets lo més perfecte monjo, lo més joliu petit frare, frariu, frarello, que haja mai frarejat en aquesta santa i amorosa vila de Constança!... Ah!, ah!, vine, mon gentil cavaller, mon fill amat, mon barrilet, mon

paradís de delectació, jo vull beure'm tos ulls, menjar-te, matar-te d'amor. Oh!, mon esplèndid, mon esponerós i sempiternal déu!... Va, de petit religiós jo et vull fer rei, emperador, papa, i més feliç que tots ells!... Sí, tu pots passar-ho tot allà baix a sang i a foc! Sóc teua, i t'ho mostraré bé, car tu seràs prest cardenal, fins si per a envermellir lo teu bonet jo hagués de vessar tota la sang de mon cor.

I de les seues mans tremoloses, tota feliç, omplí de vi grec un anap d'or, dut pel gros bisbe de Coira, i el presentà a son amic, a qui volia servir de genolls, ella de qui els prínceps trobaven la pantofla de gust més alt que la del papa.

Però ell l'esguardà en silenci, amb uns ulls tan goluts d'amor que ella li digué, estremint-se de joia: «Vinga, calla, petit!... Sopem.»

LO PECAT VENIAL

COM LO BON HOME BRUYN PRENGUÉ MULLER

Lo senyor Bruyn, aquell qui completà el castell de la Rochecorbon, a Vouvray, a la riba del Loira, fon un xicot rústec en sa joventut. De ben petit, ja esquilava les donzelles, llançava les cases per les finestres, i es convertí còngruament en pasta de diable quan colgà son pare, lo baró de la Rochecorbon. Aleshores fon amo i senyor de fer tots los dies festa de set canelobres, i de fet treballà de valent per a son plaer. Ara, a força de fer suar sos escuts, escopir sa bragueta, sagnar sos tonells, convidar pardales descuades, i fer de la terra el fossat, es véu excomunicat per les persones de bé, sense més amics que els saquejadors del país i els llombards. Emperò els usurers esdevingueren ben aviat aspres com pellons de castanya quan no tingué per a dar-los altra penyora que la seua senyoria de la Rochecorbon, atès que la *Rupes Carbonis* provenia de nostre senyor rei. Llavors